

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,
The Journal of Social Sciences Institute
Sayı/Issue: 36 – Sayfa / Page:
ISSN: 1302-6879 VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş/Received: 13.09.2017 Kabul/Accepted: 30.10.2017

SCHNEIDER EFENDİ: OSMANLI HİZMETİNDE BİR LEVANTEN

SCHNEIDER EFENDI: A LEVANTINE IN OTTOMAN SERVICE

Yrd. Doç. Dr. Pelin İSKENDER KILIÇ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
pelini@omu.edu.tr

Öz

93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, Osmanlı Devleti'nin yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Rus orduları, doğuda Kars, Ardahan ve Beyazıt bölgelerini işgal ederken batıda Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hakimiyeti sona ermiştir. Rus orduları, İstanbul'da Ayastefanos'a kadar ilerlemişlerdir. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında 3 Mart 1878 tarihinde imzalanan Ayastefanos Antlaşması, sadece Osmanlı Devleti için değil Avrupa devletleri için de önemlidir. Antlaşma, Alman asıllı, Osmanlı Devleti'nde çeşitli memuriyetlerde hizmet etmiş olan Schneider Efendi'nin Ayastefanos'taki bahçeli köşkünde imzalanmıştır. Önceleri bu ev Osmanlı Devleti adına antlaşmayı imzalayacak olan Mehmed Esad Safvet Paşa'nın ikametine ayrılmıştır. Ancak Rus General İgnatiyef, Safvet Paşa'yı buradan çıkartarak, evi konferans mahalli tayin edip, Ayastefanos Antlaşması'nı orada imza ettirmiştir.

Schneider Efendi, antlaşmanın imzalandığı bu evi borçları nedeniyle satmak istemiştir. Ruslar, bedelinin çok üstünde bir fiyatla buraya talip olmuşlardır. Çünkü Rus vükelası ve özellikle de General İgnatiyef, burada zaferlerini ortaya koyacak bir eser meydana getirmek düşüncesindeydi. Osmanlı Devleti, böyle bir durum karşısında Schneider Efendi ile ilgili olarak güvendiği devlet adamlarının bilgisine başvurmuştur.

Tahkikat sonucunda Schneider Efendi'nin kötü bir niyetinin olmadığı neticesine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Schneider Efendi, Ayastefanos, Ayastefanos Antlaşması, Âli Paşa.

Abstract

1877-1878 Ottoman-Russian War known as the 93 War ended with the defeat of the Ottoman Empire. While the Russian armies occupied the territories of Kars, Ardahan and Beyazıt in the east, in the west, the domination of the Ottoman Empire in the Balkans was ended. The Russian armies moved towards to Ayastefanos in Istanbul. Ayastefanos Treaty signed between the Ottoman Empire and Russia on 3 March 1878 is not only important for the Ottoman Empire but also for the European states. The agreement was signed at the Schneider Efendi's garden pavilion in Ayastefanos, who is a German and worked in the various civil services for the Ottoman Empire. At first, this house had been reserved for the residence of Mehmed Esad Safvet Pasha, who will sign the treaty on behalf of the Ottoman Empire. However, the Russian General Ignatiyef removed Safvet Pasha from there, appointed the house as a conference venue, and signed the Ayastefanos Treaty there.

Due to his debts, Schneider Efendi wanted to sell this house in which the treaty had signed. But The Russians also demanded to buy the house at a price which is much higher than its own price. Because Russian vukelis, and especially General Ignatiyef, thought to bring a vestige to show their victory here. In the face of such a situation, The Ottoman Empire asked for advice from trustworthy statesmen about Schneider Efendi. As a result of the investigation, it was concluded that Schneider Efendi had no ill will.

Keywords: Schneider Efendi, Ayastefanos, Ayastefanos Agreement, Âli Pasha.

Giriş

Ayastefanos, Avrupa yakasında Marmara kıyı şeridinde İstanbul'un yaklaşık 17 km. batısında Bakırköy ile Florya arasında yer alan bir mevkidir. XIX. yüzyılın başlarına kadar daha çok Rumların ve Ermenilerin yaşadığı basit bir balıkçı köyü idi. Adını, bir Hıristiyan azizinden ve onun adına burada yaptırılmış ancak günümüze kadar gelmemiş olan bir kiliseden almaktadır (Kramers, 1993, s. 55). 1924'te uzun yıllar burada oturmuş olan Halit Ziya Uşaklıgil'in teklifi üzerine Yeşilköy olarak adı değiştirilmiştir (Başgelen, 2008, s. 7).

I. Süleyman'ın Halkalı Deresi üzerinden Ayastefanos yakınındaki İskender Çelebi Bahçesi'ne avlanmak için giderken sağnak şeklinde yağan bir yağmura ve fırtınaya yakalandığı, yetmiş dört defa yıldırım düştüğü, birçok insan ve hayvanın öldüğü böyle bir felaketten İskender Çelebi Bahçesine sığınarak kurtulduğu belirtilir (Selânikî Mustafa Efendi, 1999, s. 1). XVIII. ve XIX. yüzyılda

Ayastefanos ile ilgili buraya gelen seyyahların gezi notlarında bir takım bilgiler mevcuttur. II. Mahmud, Abdülmecid, II. Abdülhamid ve Reşad Efendi dinlenmek ve gezmek amacıyla buraya gelmiş ve Barutçubaşı'nın ünlü konağında kalmışlardır (Başgelen, 2008, s. 7). 93 Harbi sonrasında yapılmış düşünülen Ayastefanos Anıtı nedeniyle Rus basınında Ayastefanos'u tanıtan yazılara yer verilmiştir. XIX. yüzyıl sonlarının önemli popüler haftalık dergilerinden olan Niva'nın 17 Eylül 1894 tarihli sayısında, Raşevskiy imzalı bir foto-gravür eşliğinde, eski Bizans başkentinin yakınında ve mükemmel bir coğrafi konumda bulunan Ayastefanos köyünün doğal güzelliklerinden ve Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki rolünden övgüyle bahsedilmiştir (Kök, 2016, s. 182).

Ayastefanos, 93 Harbi sonrasında Edirne'de yapılan mütarekenin ardından İngiliz donanmasının Marmara'ya girmesi üzerine Ruslar tarafından işgal edildi ve askerî hatlar belirlendi. Rus başkumandanı Grandük Nikola, Ayastefanos köyünü karargâh yapıp, barış görüşmelerinin orada yapılması için Safvet Paşa'yı ve Rus temsilcilerini yanına çağırdı (Türkgeldi, 1987, s. 41). Ayastefanos köyünün görüşme yeri olarak kabul edilmesinin nedeni, barış antlaşmasının İstanbul'a yakın bir mevkide imzalanması için Ruslar tarafından beslenen arzu idi (Mahmud Celaladdin Paşa, 1983, s. 567). Aynı zamanda Ayastefanos, İstanbul'un kapısı demektir. Rusya burada Osmanlı Devleti'ne antlaşmayı imzalatmakla hem Balkan Slavlarına hem de Avrupa'daki büyük devletlere kuvvet ve kudretini göstermek istiyordu. Bundan başka Osmanlı hükümetinin olası itirazlarına ve karşı durmasına imkân bırakmayacaktı. Hatta Ayastefanos'ta bulunan Grandük, Çar'a gönderdiği telgrafta, uzakta Ayasofya'nın minarelerinin görünmekte olduğunu ve kendisini durduracak herhangi bir kuvvet bulunmadığını yazarak İstanbul'a girmek için müsaade istedi. Fakat bu istek, Çar tarafından kabul görmedi (Karal, 1995, s. 62,64). II. Abdülhamid, Rusların Ayastefanos önlerine kadar gelmesine oldukça şaşırmişti. Hatta Rus komutana bir mektup yazarak: "Eğer İstanbul'a girmeye teşebbüs ederseniz şimdi Mesudiye zırhlısına bizzat bineceğim, Ayastefanos önüne gelip Rus ordusunu topa tutacağım. Şayet mağlup olursam cephanesini ateşe verip berhava olacağım" diye yazdığı ve Rus komutanın da bundan dolayı İstanbul'a girmekten vazgeçtiği rivayet edilmektedir (Karal, 1995, s. 366). Osmanlı murahhasları Hariciye Nazırı Safvet Paşa ve Berlin Sefiri Sadullah Paşa ile Rus murahhasları Kont İgnatiev ve Nelidov, Ayastefanos'ta Kont İgnatiev'in ikametgâhında toplanıp müzakerelerde bulunarak, 3 Mart 1878 tarihinde Ayastefanos Antlaşmasını imzaladılar. Grandük Nikola, barış antlaşmasının

imzalanmasının sonrasında, Ayastefanos köyü dışına çıkıp, ordusunun bütün kumandan, subay ve askerlerini toplayarak büyük bir tören düzenledi (Mahmud Celaladdin Paşa, 1983, s. 573). Bu sırada 1500 kadar Rus memur ve subay Ayastefanos'ta ikamet ediyordu (Karal, 1995, s. 63). Bunların bir kısmı Ayastefanos'ta Ermeni evlerinde misafir edilmekte idi (Karal, 1995, s. 129). Antlaşmayı imzalayacak olan Hariciye Nazırı Safvet Paşa, Dikran Kapamacıyan'ın Ayastefanos'ta Çekmece yolu caddesindeki ahşap köşkünde, Grandük Nikola ise Barutçubaşlıların Konağı'nda kalmıştır. Bu köşk, 1918'de I. Dünya Savaşı mütarekesinde yanmıştır. Yine Dikran Kapamacıyan ailesine ait olan ve Ayastefanos'ta sahil boyunda bulunan büyük bir eve de Osmanlı ordusunun erkânı yerleştirilmiştir. Antlaşma, Levantenlerden Schneider Efendi'nin Ayastefanos'ta sahil boyundaki bahçeli köşkünde hazırlandı (Kuntay, 1948). Antlaşmanın yapıldığı bu bina daha sonra bir deprem sırasında yıkıldı (Kramers, 1993, s. 55).

Ruslar, Ayastefanos'a gelmelerinin hatırası olarak bir anıt inşa ettirmek istemişlerdir. Bu anıtın yaptırılmak istenmesinin amacı, 12 Ocak 1893'te yayınlanan *Moniteur Oriental* adlı gazetenin "San Stefano'da Rus Abidesi" başlıklı haberine göre 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda ölen askerlerin dağınık halde bulunan ve çoğu harap olmuş olan mezarlarının bir yerde toplanması ve bu olayın anısına bir zafer anıtının dikilmek istenmesidir (Başgelen, 2008, s. 18-21). Anıtın ilk olarak Ayastefanos Antlaşması'nın imzalandığı binanın yerine yaptırılması düşünülmüştür (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 26 Ocak 1881)). 13 Temmuz 1897 tarihli *Le Moniteur Oriental* gazetesinde yer alan bir yazıda da Ayastefanos'a bir anıt dikilmesi hususunda antlaşmanın imzalandığı Schneider'e ait olan binanın yerinin tahsis edilmesi konusunun tartışıldığı, ancak fikrin uygulamaya geçmediği belirtilmiştir (Denktaş, 2011, s. 20). Anıt, 18 Aralık 1898'de açılmıştır. Hem anıt-mezar, hem de Rusların galibiyetini taçlandıran bir zafer anıtı özelliğinde olan bu eser, yapımından itibaren Osmanlı basınının ve aydınlarının tepkileriyle karşılaşmıştır. İstanbul'un yakınlarında, Rusların Osmanlı'ya karşı zaferini hatırlatan eski Rus stilinde bir anıtın varlığı, dağılma sürecindeki Osmanlı için bir infial konusu olmuştur (Kök, 2016, s. 189). Bir mezar-kilise olan bu anıt, 14 Kasım 1914'te Türkiye ile Rusya arasında başlayan savaş üzerine kalabalık bir halk topluluğu tarafından yıkılmıştır (Denktaş, 2011, s. 85-93). Yapının yıkımı aynı zamanda birçok sinema tarihçisi (örneğin; Ağâh Özgüç, Rakım Çalapala, Nurullah Tilgen) tarafından ilk Türk filmi sayılacak olan 150 metre uzunluğunda belgesel bir filme alınmıştır (Denktaş, 2011, s. 91).

Schneider Efendi ile ilgili yapılan bu tahkikatın nedeni, arazisinin ve evinin Ruslar tarafından alınarak burada Rusya'nın gücünü gösteren bir eserin inşaa edilmek istemesinden kaynaklanmaktadır. Kendisi ile ilgili yapılan bu tahkikat, Osmanlı Devleti'nde çeşitli görevler gelmiş olan gayrimüslimlerin durumlarını ortaya koymaya yönünden de önemlidir. Schneider Efendi'nin milliyeti ile ilgili olarak farklı belgelerde ve eserlerde Alman, Latin ya da Levanten olarak farklı ifadeler yer almaktadır. Doğulu anlamına gelen Levanten sözcüğü başlangıçta Ege adaları ile Anadolu'nun Ege ve Akdeniz kıyıları için kullanılmıştır. Özellikle hem Bizans hem Osmanlılar döneminde İstanbul, İzmir gibi ticarî faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelere yerleşen İtalyan, Katalan, Fransız gibi Batı Akdenizliler için kullanılmıştır. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda, Orta ve Kuzey Avrup'dan gelip bu topraklara yerleşen yabancıları da kapsayan bir terime dönüşmüştür. Levantenler, Osmanlı topraklarında elçilik ve konsolosluk tercümanı olarak faaliyet göstermişlerdir (Ortaylı, 1994, s. 204-207). Diploması alanında tecrübeli olan Levantenlerden Bâb-ı âlî Tercüme Odası'nda ve Hariciye Nezareti'nde istifade edilmiştir. 1832-1876 yılları arasında görev yapan yirmi gayrimüslim elçinin üçü Levantendir. Aynı tarihler arasında Osmanlı temsilciliklerinde görev alan Levanten kökenlilerin sayısı ise onsekizdir (Bkz. Kılıç, 2009). Latin ve Levanten kavramları zaman zaman birbirinin yerine kullanılırken, daha ziyade Fransız ve İtalyan kökenlilere Levanten ifadesi kullanılmıştır. Schneider Efendi'nin, Tercüme Odası'nda ve Tahrirat-ı Hariciye Odası'nda görev alan gayrimüslim memurlar içinde milliyeti Latin olarak ifade edilmiştir (Kılıç, 2009, s. 69,89). Midhat Cemal Kuntay, yazdığı bir köşe yazısında Schneider Efendi için Levanten ifadesini kullanmıştır (Kuntay, 1948).

Schneider Efendi ve Yürütülen Tahkikat

Scharlos Schneider (Şarlos Şinayder), kendi kaleme aldığı istidâda belirttiği üzere II. Mahmud, Abdülmecid ve Abdülaziz dönemlerinde saraçbaşı olarak görev yapmış olan Alman asıllı Schneider'ın oğludur. H. 1253 (1837 / 1838) senesinde İstanbul'da doğan Scharlos Schneider¹, ilk tahsilini on dört yaşına kadar özel hocalarla baba evinde yapmıştır. Daha sonra Belçika'ya giderek hukuk tahsili almıştır. Türkçe, Almanca, İtalyanca, Fransızca ve Rusça

¹ BOA, *DH. SAİDd.* 72/ 433 (H. 29 Zilhicce1252 / 6 Nisan 1837) tarihli belgede Schneider Efendi'nin 1252 Almanya doğumlu olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Avusturyalı bir Yahudinin oğlu olarak da ifade edilmektedir (Bkz. Genç, 2017, s. 85-99).

konusup yazabilmektedir. Telif eserleri de vardır (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)).

Devlet hizmetine, ilk kez H. 1276 (1859 /1860) tarihinde yirmi yaşında iken üç yüz kuruş maaş ile Tercüme Odası'nda hulefâ (kâtip) olarak başlamıştır. Ardından babasının mensup olduğu Alman tabiyetini bırakmıştır. H. 1278 (1861/1862) senesinde rabi'a rütbesi ile yine aynı maaşla matbuat kalemine girmiştir. H. 1279 (1862/1863)'da salise rütbesi ve bin kuruş maaş ile Tahrirat-ı Ecnebiye² müsevvidliğine tayin edilmiştir. H. 1285 (1868/1869) tarihinde Fuat Paşa'nın Sadaret kaymakamlığı³nda tercüme ve özel kâtip hizmetine atanmıştır. Memuriyette aktif olarak yer aldığı dönem Âli Paşa⁴

² Tahrirat-ı Ecnebiye kalemi, Bâb-ı âli Tercüme Odası'ndan seçilmek suretiyle Hariciye Nezareti bünyesinde yabancı elçiler ve Osmanlı elçileriyle olan yazışmalara bakan kurumdur. İlk olarak 1856'da çeşitli devletlerden gelen yazılar ve bunlara verilecek cevapların savaş ortamında çoğalması nedeniyle Tercüme Odası'na bağlı olarak açılmıştır. Bu yönüyle Tahrirati-i Ecnebiye Odası, Hariciye Nezaretinin bir tür arşiv dairesi hükmündedir (Bkz. Balcı, 2006, s. 102).

Bu tarihte Âli Paşa'nın gücünü kuvvetlendirmek için özel sekreteri Avusturyalı bir yahudi olan Schneider Efendi'ye bağlı çalışan gizli bir servis kurdurduğu belirtilmektedir. Bu İstihbarat Servisi ile Âli Paşa, Avrupa'daki ajanlarıyla İmparatorluk içindeki ve dışındaki gelişmeler hakkında bilgi almaktaydı. Schneider Efendi, Âli Paşa'nın siyasî kariyerindeki ilk durak olan Viyana'daki Osmanlı Sefarethanesi'nde çalışmıştır (Gençer, 2017, s. 94, 97).

³ Sadrazamların sefere memur oldukları zamanlarda devlet merkezindeki işleri görmek üzere yerlerine vekil olarak bıraktıkları vezir hakkında kullanılan tabirdir (Pakalın, 1993, s. 81-82).

⁴ Mehmed Emin Âli Paşa, Sultan Abdülmecid ve Sultan Abdülâziz zamanında beş kez sadrazamlık, yedi kez Hariciye Nazırlığı yapmıştır. 1833 tarihinde Tercüme Odasına memur olmuş ve burada Fransızcasını geliştirmiştir. 1835'te Viyana'ya ikinci başkâtip görevi ile diplomat olarak gönderilmiştir. 1837'de Ahmed Fethi Paşa'nın maiyetinde Petersburg'a, 1838'de Mustafa Reşid Paşa'nın maiyetinde Londra'ya gitmiştir. 1841'de Şekip Efendi'nin yerine Londra büyükelçiliğine atanmış, üç seneden fazla bu görevde kalmıştır. İlk kez 1846 yılında 31 yaşında iken Hariciye Nazırı olmuştur. 1848'de önce Ahkâm-ı Adliye riyasetine getirilmiş, ardından ikinci defa Hariciye Nazırlığına tayin edilmiştir. 1852'de Mustafa Reşid Paşa'nın Sadrazamlık görevinden azledilmesinden sonra 38 yaşında iken Sadrazam olarak atanmıştır. 1853 tarihinde İzmir valiliğine, 1854 tarihinde ise Hüdavendigâr valiliğine getirilmiş ve ilaveten yeni kurulan Meclis-i Âli-i Tanzimat reisliği verilmiştir. Daha sonra üçüncü kez Hariciye Nazırlığına tayin olunmuştur. 1855 yılında Viyana'da başlayan konferansa murahhas olarak tayin olunan Âli Paşa, aynı yıl ikinci kez sadrazam atanmıştır. 1856'da Paris Antlaşması'nın imzalanmasında birinci murahhas olarak yer almıştır. 1857 yılında dördüncü kez Hariciye Nazırlığına, 1858'de Reşid Paşa'nın vefatı üzerine üçüncü defa Sadaret makamına atanmıştır. Daha sonra azledilerek 1859'da Meclis-i âlfî Tanzimat reisliğine, 1861 yılında da beşinci kez Hariciye Nazırlığına getirilmiştir. Aynı yıl dördüncü defa Sadaret makamına tayin edilmiştir. Yine aynı yıl altıncı kez Hariciye Nazırlığına atanmıştır. 1867'de beşinci defa sadarete getirilmiştir. 1869'da Hariciye Nazırlığına getirilmiş, 1871'de İstanbul'da vefat etmiştir (Ongunsu, 1993, s. 335-340).

(1815-1871)'ın beşinci Hariciye Nazırlığı dönemidir ki bunu her fırsatta dile getirmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)). H. 1286 (1869/1870)'da İstanbul'a gelen yabancı hükümdarların özel maiyetlerinde bulunmuştur. Âli Paşa'nın vefatına kadar görevine devam etmiş ve bu sırada rütbesi ikinciliğe terfi etmiştir. H. 1286 (1869/1870) tarihinde özel bir memuriyet ile altı ay kadar Rumeli tarafına gönderilmiştir. Âli Paşa'nın vefatından sonra Tahrirat-ı Ecnebiye kalemine dönmüş ve 5 Ağustos 1286 (17 Ağustos 1870) tarihinde Divan-ı Hümayun tercümanının emriyle tekrar Tercüme Odası hulefalığına memur edilmiştir. Babasından kalan iftihar nişanına sahiptir. Hizmetleri gereğince dördüncü rütbe mecidi nişanı almıştır. Sadaret azası tercümanlığı nedeniyle Almanya, İspanya, Papalık ve Flemenk Devletlerinden çeşitli rütbelerde nişanlar almıştır. Son olarak münasip bir göreve atanması teklif edilerek irade-i seniyye ile mütemayiz⁵e terfi etmiştir. Ayrıca üçüncü rütbeden Nişan-ı 'âlî Osman verilmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)). Maarif-i Umumiye Nezareti tarafından müze-i hümayunla ilgili bir memuriyetle Bağdat'a gönderilmiştir⁶. Görevini tamamladıktan sonra İstanbul'a geri dönmüştür. Memuriyet hayatı boyunca herhangi bir nedenden dolayı ne suçlanmış ne de yargılanmıştır (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)).

Yine Schneider Efendi'nin ifadesine göre; 93 Harbi esnasında Rusların Ayastefanos köyüne ulaştıkları sırada bu köyde bulunan evi, murahhas tayin edilen Safvet Paşa'nın ikametine tahsis edilmiştir. Ancak Rus General İgnatiyef, evi konferans mahalli tayin etmiş ve Ayastafanos Antlaşması burada imzalanmıştır (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)). Schneider Efendi, borçları nedeniyle bu evi satmak istemiş, Ruslar da bedelinin çok üstünde bir fiyatla buraya talip olmuşlardır. Bunun üzerine borçlarının tamamına karşılık olarak bu ev, Ruslara rehin olarak bırakılmıştır. Antlaşmanın imzalandığı günden beri Rus vükelası ve özellikle de General İgnatiyef, burada nam ve şanını devam ettirecek bir eser meydana getirmek düşüncesindedir. Bundan dolayı Schneider Efendi, evin rehin olduğunu gizli tutmaya çalışmış ise de bu durum duyulmuştur.

⁵ Mütemayiz, mülkî rütbelerden birinin adı olup, saniyeden büyük ûlâ sanisinden küçüktür. Askeriyede miralaya karşılık gelmektedir (Ünal, 2011, s. 507).

⁶ Daha sonraki yıllarda Schneider Efendi, yine bu bölgeye gönderilmiş, Musul'dan Bağdat'a gönderdiği eski eserlerle ilgili olarak İngiltere'ye götürülme ihtimaline karşı çeşitli önlemler alınmıştır (BOA, MF. MKT. 108 / 91 (H. 29 Şaban 1306 / 30 Nisan 1889)). Schneider Efendi'nin en son çalıştığı görev bu olmuş, bu kurumun lağvedilmesiyle işsiz kalmıştır (BOA, DH. MKT 1999 /119 (H 18 Safer 1310 / 11 Eylül 1892)).

Borçlarına karşılık Rusya, bu evin kendilerine satılmasını istemiştir. Hatta bu doğrultuda Rus imparatoruna, burada bir kilisenin inşası için layiha sunulmuştur. Rusya bütçe komisyonu, adı geçen evin bedeli ne olursa olsun süratle satın alınması için gerekli olan meblağın gönderilmesi yönünde bir karar almıştır. Sefarethane tarafından bir komisyon oluşturularak kilise ve diğer resmi binaların yapılması amacıyla bir teftişte bulunulması istenmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)). Daha sonraki yıllarda bu konu tekrar gündeme gelmiş ve Rus basınında yer alan haberde Ayastefanos'da antlaşmanın yapıldığı Schneider'ın konağının satılığa çıkarıldığı belirtilmiştir (BOA, HR. SYS. 1318 / 38 (H. 26 Rebiülahir 1312 / 27 Ekim 1894)). 13 Temmuz 1897 tarihli *Le Moniteur Oriental Gazetesi'ndeki* bir habere göre Ayastefanos'ta bir anıt dikilmesiyle ilgili olarak Schneider Efendi'ye ait olan ve antlaşmanın imzalandığı binanın yerinin tahsis edilmesi ile ilgili konunun tartışıldığı fakat fikrin uygulamaya geçmediği belirtilmiştir (Denktaş, 2011, s. 40).

Osmanlı Devleti'nde çeşitli hizmetlerde bulunan Schneider Efendi, bu durumdan rahatsızlık duyarak durumu Der-saadete yazmış ve borçlarından bahsederek burayı Ruslara mecbur kaldığı için rehin bıraktığını ifade etmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)). Ayrıca Ayastefanos köyünde, deniz kenarında olan eviyle müstemilatının Emlak-ı Hümayun tarafından satın alınması hususunda yardım istemiş, konu ile ilgili yazdığı istidâyı, bazı evrakları ve evinin bulunduğu yerin haritasını bir takım defterlerle birlikte takdim etmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883); Y.EE. 78 /51 (H. 20. Safer 1300 / 31 Aralık 1882)). Bunun üzerine Schneider Efendi'nin yazmış olduğu istidâ ve bir takım evraklar, kısa bir bilgilendirme yazısı ile birlikte, hakkında Safvet Paşa, Arifi Paşa, Akif Paşa, Ali Fuat Bey ve Münir Bey'in görüşlerine başvurulmuştur. Adı geçen kişiler, Schneider Efendi hakkında gerek daha önce tanıdıkları kadarıyla kendi izlenimlerini gerekse yapmış oldukları tahkikatlar neticesinde elde ettikleri bilgiler doğrultusundaki görüşlerini dile getiren raporlar sunmuşlardır. Bunların hepsi Schneider Efendi hakkında olumlu görüşler bildiren yazılar niteliğindedir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)).

Konuyla ilgili olarak görüşlerine başvuru olanlardan biri olan Mehmed Esad Safvet Paşa⁷, öncelikle Schneider Efendi'nin istidâsına

⁷ 1814 İstanbul doğumlu olan Safvet Paşa, ilk görevine 1833'te Bâb-ı âlî Tercüme Odası'nda başlamıştır. Âli, Fuat ve Vefik Paşalarla birlikte Tanzimat Devri'nin ünlü Hariciye nazırı, sadrazam ve reformcu grubun önde gelen liderlerindedir. Divân-ı Hümayûn Mütercim-i evvelîği, Divân-ı Hümayûn Tercümanlığı vekâleti ve Takvim-i Vekâyi Nezareti'nde görevlendirilmiştir. 1845'te Hariciye kâtibi olmuş, aynı yıl

vurgu yaparak raporuna başlamıştır. Schneider Efendi, üç bin üç yüz lira olan borcunun üç bin lirasının ödenmesi ile bu borcun kapatılabileceği, bundan hareketle evin, mahkeme tarafından satışının kararlaştırıldığını ifade etmiştir. Ayastefanos Antlaşması'nın imza yeri olması nedeniyle buranın Ruslar tarafından alınmaya çalışıldığı belirtilerek Rusların eline geçmemesi için buranın Emlak-ı Seniyyeye alınması kararlaştırılmıştır. Schneider Efendi'nin evinin değeri bu raddelerde olmasına karşın Hazine-i Hassa tarafından satın alınmakla Emlak-ı Seniyyeye katılmasına hazine müsaide olmadığından, Küçükçekmece mahallî hükümetinin de bulunmaması nedeniyle binanın, hükümet konağı gibi kullanılarak ileride bahçesinin parça parça satılıp elde edilen para ile borcun ödenmesi kararlaştırılmıştır. Böylece buranın müzayede ile satılıp Rusların eline geçmesi ve Rusların da burada gösteriş amaçlı bazı binalar yapmaları gibi bir takım uygun olmayan durumlar da önlenmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 20 Safer 1300 / 31 Aralık 1882)).

Arifi Paşa⁸ ise Schneider Efendi ile ilgili şu bilgiyi vermiştir: Beyoğlu'nda Ağa Camii civarında olan Burusa Sokağı'nda otuz

Sultan Abdülmecid tarafından ulâ sanisi rütbesiyle Mabeyn-i Hümayun Dördüncü Kitâbeti'ne ve Fransızca öğretmesi için kızı Fatma Sultan ile oğlu Murat Efendi'nin hocalığına tayin edilmiştir. 1855'te Hariciye Nezareti müsteşarlığına daha sonra da Hariciye Nezareti vekâletine getirilmiştir. Mehmed Esad Safvet Paşa, 1855'den itibaren sırasıyla Meclis-i Âlî Tanzimat azalığı, Sadaret müsteşarlığı, Meclis-i Vâlâ azalığı ve reisliği, Şûrâ-yı Devlet azalığı ve reisliği, son olarak da Umûm Devair müfettişliği gibi çeşitli görevlerde yer almıştır. Devletin hemen hemen her kademesinde önemli görevler üstlenmiş olan Mehmed Esad Safvet Paşa, üç kez Ticaret Nazırlığına, üç kez Maarif Nazırlığına, Adliye Nazırlığına, Nafia Nazırlığına ve iki günlük son Hariciye Nazırlığı hariç beş kez Hariciye Nazırlığına, altı ay gibi kısa bir süre de sadrazamlığa getirilmiştir. Bu görevleri esnasında Osmanlı Devleti için son derece önemli olan Tersane Konferansı, Ayastefanos Antlaşması, Berlin Antlaşması, Kıbrıs Antlaşması'nda etkili görevler üstlenmiştir. Beşinci kez getirildiği Hariciye Nezareti'nde iki ay yirmi dört gün kaldıktan sonra 19 Ekim 1879'da 39.000 kuruş maaşla Umûm Devâir müfettişliğine getirilmiştir. Umûm Devâir Müfettişliği'nde, 30 Kasım 1882 tarihine kadar üç seneden fazla kalmıştır. 16 Kasım 1883'te vefat etmiştir (Bkz. İskender, 1999).

⁸ Eski Hariciye Nazırlarından Şekip Paşa'nın oğlu olan Ahmed Arifi Paşa, 1830'da dünyaya gelmiştir. Özel hocalardan ders alarak Arapça, Farsça ve Fransızca öğrenmiştir. 1845'te Divan-ı Hümayûn'a kâtip olarak girmiştir. Paris Kongresi'nde kâtiplik yapmıştır. Bâb-ı Ali Baş tercümanlığı, Divan-ı Hümayûn Tercümanlığı, Matbuat Müdürlüğü, Hariciye, Tophane Müsteşarlığı, Yargıtay Hukuk Dairesi Başkanlığı, Viyana Elçiliği yapmıştır. Hariciye, Maarif ve Adliye Nazırlıklarında da bulunan Ahmet Arifi Paşa, Meşrutiyetin ilânından sonra Ayan Meclisi üyeliğine atanmıştır. Meclis-i Mebusan'ın kapatılmasından sonra kısa bir süre için Başvekillik yapan Arifi Paşa, Şura-yı Devlet Reisliği, Viyana Elçiliği, Hariciye Nazırlığı görevlerinde de bulunmuş, 1895'te vefat etmiştir. "Michaud'un Histori des Croisades" adlı eseri Ali Fuat ve Ethem Paşa ile birlikte "Emr-ül acib-i fi tarih-i ehl-i salib" adıyla

numaralı hanede oturduran Schneider Efendi, Sultan II. Mahmud döneminin sonlarında Hüsrev Paşa'nın seraskerliği zamanında Saraçbaşılık yapmış olan Alman asıllı Mösyö Schneider'in oğludur. Bundan yaklaşık yirmi beş sene önce Tercüme Odası'na memur olmuş ve ardından aynı odada Hariciye kalemi tahriratlığına devam etmiştir. Daha sonra staj göyerek Âli Paşa'nın son sadareti esnasında sadaret tercümanlığı idaresinde istihdam olunmuş ve Âli Paşa'nın vefatından sonra bu memuriyetten çıkarılmıştır. Kendi durumuna uygun bir hizmetle görevlendirilmek isteğinde bulunmuş ise de on senedir herhangi bir göreve atanmamıştır. Arifi Paşa, uzun zamandır Hariciye dairesinde çalışmış olduğu için Schneider Efendi ile birçok kez karşılaştığını söylemiştir. Ayrıca buradaki görevinden ayrıldıktan sonra da zaman zaman Arifi Paşa'nın yanına gelmiş ve bu gelişlerinde, Âli Paşa'nın sadareti zamanında önemli hizmet ve memuriyette bulunduğunu, O'nun güvenini kazandığını dile getirmiştir. Âli Paşa'nın vefatından sonra açıkta kaldığı ve pederinin vefatından dolayı da her geçen gün ekonomik yönden sıkıntısının arttığından şikâyet etmiştir. Arifi Paşa, Schneider Efendi'yi iki aydan beri görmediği için bu zaman içinde ne yaptığından ve ne durumda olduğundan haberdar olmadığını ifade etmiştir. Ancak kendi fikirlerini ortaya koyan bir risale kaleme aldığını, kendisini ziyaret ettiği bir sırada söylediğini belirtmiştir. Bunun dışında Schneider Efendi ile ilgili olarak kendisini tanıyanlardan kötü bir şey işitmediğini söylemiştir. Bunların dışında durumu hakkında herhangi bir bilgisinin olmadığını dile getirmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 4 Zilhicce 1299 / 17 Ekim 1882)).

Schneider Efendi ile ilgili olarak Âkif Paşa⁹, kendisini Tuna vilayetinde vali olarak bulunduğunda tanıdığını belirtmiştir. Âkif

---

yayımlanmışlardır (Bkz. Güneş, İ. (Türk parlamento tarihi araştırma grubu) 1997, s. 79).

⁹ Mehmed Âkif Paşa (Arnavut ya da Kalkandereli) (1822-1893) Osmanlı Devleti'nin son döneminde çeşitli görevlerde bulunmuş bir devlet adamıdır. 1860 yılından başlayarak vefat ettiği 1893 yılına kadar 9 değişik vilayetin valiliğini yaptı. Valilik yaptığı vilayetler şunlardır: Selanik vâlisi Ocak 1860-Ocak 1865; Selanik vâlisi Haziran 1867-Şubat 1869; Tuna vâlisi Şubat 1869-Ekim 1870; Bosna vâlisi Ocak-Eylül 1871; Prizren vâlisi Nisan-Mayıs 1873; Selânik vâlisi Mayıs-Eylül 1873; Bosna vâlisi Aralık 1873-Mart 1874; Yanya vâlisi Temmuz-Kasım 1875; Edirne vâlisi Mart-Eylül 1876; Bağdad vâlisi Nisan 1877-Şubat 1878; Konya vâlisi Haziran 1878-Mart 1881; Cezâyir-i Bahr-i Sefid vâlisi Şubat 1886-Aralık 1893. Yaptığı bu valiliklerin yanı sıra Mart 1874-Haziran 1875 tarihleri arasında Adliye Nazırlığına getirildi. Ayrıca Mayıs-Kasım 1882 ve Aralık 1882-Eylül 1885 tarihleri arasında iki defa Şura-yı Devlet reisliği yaptı (Bkz. Sinan Kunalp, 1999). 93 Harbi öncesinde Edirne valiliği sırasında Bulgaristan'daki ihtilal niyetlilerinin harekete geçmek üzere olduğuna dair güvenilir bilgiler elde ederek Bâbiâli'yi bu konuda bilgilendirip asker

Paşa'nın verdiği bilgiye göre Schneider Efendi, vefat eden eski sadrazam Âli Paşa tarafından Romanya, Sırbistan ve Bulgaristan'a bazı hususların araştırılmasına memur edilmiştir. Bu sırada kendisine, resmî bir yazı ile harcırah verilmesi bildirilmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Âkif Paşa, Schneider Efendi ile burada bir kaç kez görüşmüştür. Daha sonra Âkif Paşa, İstanbul'a geldiğinde Schneider Efendi, o sırada ölmüş olan babasının yapmış olduğu bir kaç ziraat makinesi modelini göstermek üzere kendisinin yanına bir iki defa gelmiştir. Âkif Paşa'nın Bâb-ı âlî'deki odasına gelerek Arifî Paşa'nın da ifade ettiği gibi ekonomik sıkıntılarından bahsederek bir işe yerleştirilmesi için kendisinden yardım istemiştir. Ancak Âkif Paşa, bulunduğu konunun kendisinin istihdam edilebileceği bir memuriyetle ilgili olmamasından dolayı kendisine yardımcı olamayacağını dile getirmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 4 Zilkade 1299 / 17 Eylül 1882)).

Sadrazam Âli Paşa'nın oğlu olan Ali Fuat Bey¹⁰ de Schneider Efendi'nin durumu ile ilgili olarak özel bir tezkere ile bilgisi istenen kişilerden biridir. Ali Fuat Bey, Schneider Efendi ile ilgili

---

talebinde bulunmuştur. Ancak bu talebi kabul görmemiştir. Bunun üzerine demiryolu köprü ve hatlarının isyancıların tahriplerinden korunmasına, redif askerlerinin toplanıp silahlandırılmasına ve "Vatana Hizmet" başlıklı telgraflar yayımlayarak sekiz bin neferi aşkın yardımcı asker toplayarak kuşatma altında bulunan Müslüman köylerinin isyancıların saldırılarından kurtarılmasına gayret etmiştir. Âkif Paşa'nın bu teşebbüsler İngilterenin dikkatini çekmiş ve İngiliz elçisi Sir Henry Elliot, Bâbiâli'yi sıkıştırarak Akif Paşa'nın azledilmesini sağlamıştır (Mahmud Celâleddin Paşa, 1983, s. 82-85, 135.)

¹⁰ Ali Fuat Bey (1846-1885), Sadrazam Âli Paşa'nın büyük oğludur. Görünümü itibarıyla babası Âli Paşa'ya benzeyip, akıl ve dirayet sahibi, vakar, temkinli, namus ve iffet sahibi olarak tanınmış, iyi bir eğitim almıştır (Ali Rıza- Mehmed Galib, 1977, s. 44). Bâb-ı âlî'de yetişmiştir. Divan-ı Hümayun kalemine girmiş, birinci derecede mütercimlik, Mabeyn başkâtipliği, mektupçuluk gibi çeşitli memuriyetliklerde bulunmuştur. Sultan Abdülaziz'in Avrupa gezisine katılmıştır. Şuray-ı Devlet üyeliği yapmış, Aralık 1881 yılında Maarif Nazırı olmuş, Mayıs 1882'ye kadar sürdürmüştür. Yayımindan önce kitapları sansür eden Teftiş ve Muayene Encümeni adlı kuruluşa Ali Fuad Bey'in Maarif Nazırı olduğu dönemde karar verilmiştir (*Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi*, 1969, s. 317). Bir gün padişahın huzurunda vekillerin sorumlulukları konusu geçtiğinde, gerçekleri söylemekten çekinmeyerek bir takım sert eleştiriler ileri sürünce Maarif Nazırlığı'ndan Defter-i Hakanî Nazırlığına getirilmiştir (Ali Rıza- Mehmed Galib, 1977, s. 44). Berlin Antlaşması'ndan sonra meydana gelen meselelerden biri olan Kıbrıs Adası ve burada bulunan Müslümanların durumu, Osmanlı Devleti ve İngiltere arasında çeşitli görüşmelere ve tartışmalara sebebiyet vermiştir. Rusya'nın Anadolu'da istila ettiği yerlerin durumu, Sırplarla Karadağlıların hududları meselesi ve Yunan Devleti'nin Yanya ve Tırhala taraflarında olan istekleriyle ilgili olarak 2 Temmuz 1878'de Mabeyn-i Hümayunda olağanüstü bir toplantı yapılmış, meselenin öneminden dolayı kararlar, Başkâtip Ali Fuat Bey tarafından kaleme alınmıştır (Ali Fuat Türkgeldi, 1987, s. 102-103).

bildiklerinin babasının beşinci sadaretinde ma'iyet tercümanlığı hizmetinde bulunmasından ileri geldiğini ifade etmiştir. Ancak onun hakkındaki bilgilerinin yüzeysel ve zahiri olduğunu çünkü kendisiyle büyük bir ahbablığının olmadığını söylemiştir. Schneider Efendi'nin babasının vefatından beri işsiz ve maaşsız kaldığından bahisle fevkalade zor durumda olduğunu ifade ederek, konsolosluk veya onun benzeri bir memuriyetle görevlendirilmek için teşebbüste bulunduğunu duyduğunu söylemiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 4 Zilhicce 1299 / 17 Ekim 1882)).

Diğer bir bilgisine başvuru olan kişi ise Münir Bey¹¹'dir. Münir Bey, Schneider Efendi'nin mevcut durumu hakkında bilgisinin olmadığını belirterek, eskiye dayalı olarak yetiştiği Tercüme Odası'ndan kendisini tanıdığını söylemiştir. Verdiği bilgiye göre Âli Paşa'nın tercümanlığı işinde istihdam olmuş, onun ölümünden sonra açıkta kalmıştır. Bir süre önce Münir Bey'in yanına gelerek bir memuriyete yerleştirilmesi hususunda müracaatta bulunmuştur. Bunun dışında kendisinin bir bilgisi olmadığını ifade etmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 4 Zilhicce 1299 / 17 Ekim 1882)).

Beyoğlu'nda Ağa Camii civarında Burusa Sokağı'nda oturan Schneider Efendi ile ilgili olarak yapılan tahkikat neticesinde Schneider Efendi, Sultan Mahmud Han devrinde Osmanlı askeri saraçbaşı olan Alman asıllı Schneider'in oğludur. İlk memuriyetine yirmi beş sene evvel Tercüme ve Tahrirat Hariciye kalemlerinde başlamış, uzun zaman Sadrazam Âli Paşa'nın sadaretinde özel kâtip ve tercüman olarak görev yapmıştır. Odası, Bab-ı âli'de Sadrazam Âli Paşa'nın odasına yakın yerdedir. Görevi, Âli Paşa'yı görmeye gelen sefirler ve ecnebi memurları yanında götürmek, bazı mektup ve özel tezkireleri yazmaktır. Bir ara Âli Paşa tarafından tahkikat için Bulgaristan tarafında incelemelerde bulunmakla görevlendirilmiştir. Âli Paşa'nın ölümünden sonra açıkta kalıp, o zamandan sonra bir

---

¹¹ Bu tarihe tekabül eden dönemde üç Münir Bey vardır. Biri 1825-1897 tarihleri arasında yaşamış, Temmuz 1881-Kasım 1882 ve Aralık 1882-Ağustos 1885 Maliye Nâzırlığı; Eylül 1885-Kasım 1891 Dahiliye Nâzırlığı; Ekim 1891-Haziran 1896 ve Ocak-Eylül 1897 Hüdavendigar vâililiği yapan Ahmed Münir Bey (Paşa), diğeri 1826-1884 tarihleri arasında yaşamış, 30 Kasım 1882- 3 Aralık 1882 tarihleri arasında Maliye Nazırlığı yapmış olan Mehmed Münir Bey'dir. (Bkz. Kuneralp, 1999). Bir diğeri ise Mabeyn Kâtibi Münir Beydir. Kendisi, Ahmed Şakir Paşa'nın 1890-1895 yılları arasında Saray'da Yaver-i Ekrem olarak görev yaptığı sırada yardımcı olmaları için görevlendirdiği ve maiyetinde bulunan bazı kişilerin içerisinde adını zikrettiği üç kişiden biridir. Ayrıca Şakir Paşa, Rus Kazak Alayları'nı yakından tanıdığı için Hamidiye Hafif Süvari Alayları'nın kuruluşu esnasında II. Abdülhamid üzerinde etkili olmuş, aktif rol almıştır. Bu çalışmaları esnasında kendisine yardımcı olanlardan biri de Mabeyn Kâtibi Münir Bey'dir (Karaca, 1993, s. 36, 174).

memuriyetle görevlendirilmemiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde görünürde herhangi bir kötü hal ve hareketi işitilmemiştir¹². Herhangi bir yolsuzluğunun olmaması ve uzun süredir açıkta bulunması nedeniyle bir memuriyetle görevlendirilmesinin yerinde olacağı dile getirilmiştir (BOA, ŞD. 2906 /31 (H. 24 Safer 1298 / 4 Ocak 1883)). Daha sonraki yıllarda Schneider Efendi'ye atıyye verilmiş (BOA, BEO 133 / 9947 (H. 14 Cemaziyelahir 1310 / 3 Ocak 1893)), Mabeynci Eminliğinden ihsanda bulunulmuş (BOA, DH. MKT. 2040 / 93 (H. 20 Cemaziyelahir 1310 / 9 Ocak 1893) ; BOA, Y. PRK. TKM. 30 /6 (H. 18 Safer 1311 / 31 Ağustos 1893)) ve Serfiçe Sancağı mutasarrıf vekilliğine atanmıştır (BOA, DH. MKT. 2081 /64 (H. 19 Zilkade 1314 / 21 Nisan 1897)).

Sonuç

XVIII. yüzyıldan itibaren güçlenmeye başlayan Rusya, zamanla kendisini Ortodoksların koruyucusu ve lideri olarak görmeye başlamıştır. Bu durum sınırları içinde özellikle de Balkan topraklarında yaşayan Hıristiyan halkın çoğunluğunun Ortodoks olduğu Osmanlıyı tehdit eder duruma gelmiştir. 23 Aralık 1876'da toplanan Tersane Konferansı'nda ileri sürülen maddelerin Osmanlı Devleti tarafından reddedilmesi ve ardından gelen gelişmeler neticesinde 1877-1878 Osmanlı Savaşı çıkmıştır. Balkan ve Kafkas cephelelerinde Osmanlı Devleti'nin yenilgisiyle sonuçlanan savaşta, Rus orduları batıda Ayastafanos'a kadar gelmiştir. Burada karargâhını kuraran Ruslarla yapılan görüşmeler neticesinde 3 Mart 1878 yılında Ayastafanos Antlaşması imzalanmıştır.

Bariş görüşmeleri esnasında Schneider Efendi'nin ifadesine göre bu köyde bulunan evi murahhas tayin edilen Safvet Paşa'nın ikametine tahsis edilmiştir. Ancak Rus General İgnatiyef, evi konferans mahalli tayin etmiş ve Ayastafanos Antlaşması da burada

¹² Ancak bir eserinde Âli Paşa'nın vasiyetnamesine değinen Cemil Meriç, burada Schneider Efendi ile ilgili bir takım bilgilere de yer vermiştir. Buna göre, vasiyetnamenin Fransızca iki nüshasını gören yazar, birinci nüsha yazmanın Fransız Sefareti'nden geldiğini ve Schneider'in bir önsözünün bulunduğunu ve onun tarafından kaleme alındığını ifade etmektedir. Ayrıca Bianchi'nin kayın biraderi olduğu, devlet ricali ve Âli Paşa'nın kâtipliğinden ayrıldıktan sonra Rus casusluğu yaptığı öğrenilen Schneider'in şu ifadesine yer vermiştir: Vasiyetname ya Abdülaziz'e takdim edilecekti ya matbuata. Paşa'nın ölümünden az sonra Schneider Efendi zamanın hükümetinden vesikayı neşretmemek emrini aldı. Bununla beraber 1871 Aralık'ında, yâni Paşa'nın ölümünden üç ay sonra Schneider Efendi tarafından bâzi devlet adamlarına vasiyetnameden birçok nüshalar verildi. İktidardaki devlet adamları vesikayı büyük bir ihtimamla sakladılar. Schneider Efendi de tehditlerden korkarak izini kaybettirdi (Meriç, İstanbul 1981, s. 78).

imzalanmıştır. Schneider Efendi, Alman kökenli bir bürokrattır. 1856 Islahat Fermanı ile birlikte gayrimüslimlerin de müslümanlar gibi Osmanlı bürokrasisinde resmî ünvanlarla memuriyetliklere getirilebileceği onaylanmıştır. Dönemin önemli devlet adamlarından biri olan Âli Paşa, genel bir hukuk sistemi ile tüm tebanın özgürlüğü ve eşitliğini düzenleyen emperyal bir düzende Osmanlının geleceğinin mümkün olacağını düşünüyordu (Gençer, 2017, s. 91). Ona göre gayrimüslimlerin bürokrasi içerisinde yer almaları ve yükselmelerinin önu açılmalıydı. Dolayısıyla Schneider Efendi, özellikle Âli Paşa döneminde aktif görevler üstlenmiştir. Ancak Âli Paşa'nın ölümüyle birlikte memuriyetlikten uzaklaştırılmıştır.

Onu bu dönemde tekrar gündeme getiren ve hakkında tahkikat yapılmasına neden olan olay borçları nedeniyle evini satmak istemesi ve antlaşmanın imzalanmış olduğu ev olması nedeniyle Rusların burayı satın alarak zaferlerini taclandıracak bir eseri buraya yapmak istemeleridir. Schneider Efendi, yanlış bir izlenime sebebiyet vermemek için konu ile ilgili olarak kendini de ayrıntılı bir şekilde tanıttığı bir istidâ kaleme almıştır. Ruslara mecbur kaldığı için evini rehin verdiğini ancak asıl isteğinin evinin ve bahçesinin Devlet hazinesi tarafından alınması olduğunu dile getirmiştir. Bunun üzerine Schneider Efendi'nin vermiş olduğu istidâ ve evraklardan hareketle kısa bir bilgilendirme yazısı ile birlikte, dönemin önemli bürokratlarından olan Safvet Paşa, Arifi Paşa ve Akif Paşa ile Ali Fuat Bey ve Münir Bey'in görüşlerine başvurulmuştur. Adı geçen kişiler, Schneider Efendi hakkında gerek daha önce tanıdıkları kadarıyla kendi izlenimlerini gerekse yapmış oldukları tahkikatlar neticesinde elde ettikleri bilgiler doğrultusundaki görüşlerini dile getiren raporlar sunmuşlardır. Bu raporlar, Schneider Efendi hakkında olumlu görüşler bildirir niteliktedir. Belki bu raporlardan da hareketle Schneider Efendi, ilerleyen süreç içerisinde bir takım memuriyetliklere getirilmiştir. Ancak daha sonraki yıllarda Schneider Efendi ile ilgili olarak casus olabileceği yönünde ifadeler de mevcuttur.

Ruslar tarafından yaptırılmak istenen anıt ve kilise ise Schneider Efendi'ye ait olan binanın yerinde değil, Ermeni asıllı Barutçubaşızadelerden satın alınan arsanın üzerine inşaa edilmiştir (Denktaş, 2011, s. 21). Antlaşmanın yapıldığı bina ise bir deprem sırasında yıkılmıştır.

Kaynakça**Başbakanlık Osmanlı Arşivi**

- Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO)
- Dahiliye Defterler (DH. SAİDd)
- Dahiliye Mektubi Kalemî (DH. MKT.)
- Hariciye Siyasi (HR. SYS)
- Maarif Nezareti Mektubi Kalemî (MF. MKT)
- Şûra-yı Devlet (ŞD.)
- Yıldız Tahrirat-ı Ecnebiyye ve Mabeyn Mütercimliği (Y. PRK. TKM.)

Tetkik Eserler ve Makaleler

Ali Rıza- Mehmed Galib (Hazırlayan: Derin, F. Ç.) (1977). *Geçen Asırda Devlet Adamlarımız XIII. Asr-ı Hicride Osmanlı Ricâli*, Cilt: 2, İstanbul: Kervan Yayın ve Kitapçılık Neşriyat A.Ş.

Balcı, S. (2006). *Osmanlı Devleti'nde Tercümanlık ve Bab-ı Ali Tercüme Odası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Başgelen, N. (2008). *Tarihte Yeşilköy*, İstanbul: Arkeoloji Sanat Yayınları.

Denktaş, E. (2011). *Ayastefanos Rus Anıtı (1898-1914)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İskender, P. (1999). *Mehmed Esad Safvet Paşa (1814-1883 / H. 1230-1301)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Gençer, M. (2017). "Avrupa'nın Unutulmuş Devlet Adamı Âli Paşa (Ali Pascha-Europas Vergessener Staatsmann)", *Tarih Kritik*, Cilt:3, Sayı: 4, s. 85-99.

Güneş, İ. (Türk parlamento tarihi araştırma grubu) (1997). *Türk Parlamento Tarihi Meşrutiyete Geçiş Süreci I. Ve II. Meşrutiyet*, Cilt: 2, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No: 15.

Karaca, A. (1993). *Anadolu Islahâtı ve Ahmed Şâkir Paşa (1838-1899)*, İstanbul: Eren Yayıncılık ve Kitapçılık.

Karal, E. Z. (1995). *Osmanlı Tarihi*, Cilt: 3, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kılıç, M. (2009). *Osmanlı Hariciyesinde Gayrimüslimler (1836-1876)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kök, E. (2016). "Rus Kaynaklarında Ayastefanos Anıtı'yla İlgili Yeni Bulgular", *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, Sayı: 14, s.179-182.

Kramers, J. H. (1993). Ayastefanos, İslam Ansiklopedisi içinde, (Cilt: 2, s. 55-56) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Kuneralp, S. (1999). *Son Dönem Osmanlı Erkân ve Ricali (1839- 1922)*, Prosopografik Rehber, İstanbul: İsis Ltd.

Kuntay, M. C., “Atatürk ve Kötümserlik Edebiyatı”, Taha Toros Arşivi, Dosya No: 232. Gazetenin “Tarih Köşelerinde” köşesinde yayımlanmıştır. 01.04. 1948.

Mahmud Celaladdin Paşa, (1983). *Mir’at-ı Hakikat Tarihi Hakikatların Aynası*, Hazırlayan: İ. Miroğlu, İstanbul: Berekât Yayınevi.

Meriç, C. (1981). *Bir Facianın Hikâyesi*, İstanbul: Umran Yayınları.

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi (1969). Ali Fuat Bey, Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedisi içinde, (Cilt: 1, s.317) İstanbul: Meydan Yayınevi.

Ongunsu, A. H. (1993). Âli Paşa, İslam Ansiklopedisi içinde, (Cilt: 1, s. 335-340), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ortaylı, İ. (1994). Levantenler, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi içinde (Cilt: 5, s. 204-207) İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.

Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt:3, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Selânikî Mustafa Efendi (Hazırlayan: İpşirli, M.) (1999). *Tarih-i Selânikî (971-1003 / 1563-1595)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Turan, Ş. (2003). Levant, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde (Cilt: 27, s. 145-147), Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

Türkgeldi, A. F. (Yayına Hazırlayan: Baykal, B. S.) (1987). *Mesâil-i Mühimme-i Siyasiye*, Cilt: 2, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ünal, M. A. (2011), *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.